

logica. Verder zijn de verhoudingen tusschen fictie en realiteit niet zuiver (met name de eerste bladzijden zijn uit dat oogpunt zwak: die wekken den indruk, dat de student, die optreedt, een V.U.-student is, maar professoren-namen als De Raaf en Heidema voeren weer van die suggestie weg). Eindelijk zijn sommige karakter-analysen, kritisch bekeken, zwak en is de verschijning van bepaalde personen in het verhaal-verband geforceerd.

't Is allemaal waar en er is nog veel meer waar. Maar „De opgaande lijn” is ook niet als een literaire roman bedoeld, doch als een eenvoudig christelijk verhaal, dat allen nadruk wenscht gelegd te zien op de geestelijke elementen, die het draagt. Het boek wil niet meer zijn dan een getuigenis voor het christelijk leven, een boek, waarin de ik, die vertelt, met de(n) ik, die leest, geestelijk wordt geconfronteerd, opdat de laatste zal zien en zeggen dat hij tot den eerste in zeer nauwe betrekking staat.

En in dat getuigenis, in die confrontatie, is het sterk, heel sterk.

De lijn, zooals die door het verhaal getrokken wordt, is de ontwikkelingslijn van ons allen. Als onzen verwachtingen de bodem wordt ingeslagen, als tegenspoed ons treft, zware omstandigheden komen over ons huiselijk leven, moeilijkheden ons bezwaren in ons ambtelijk werk, als we den tegenstand ondervinden van anderen en op onze eigen zwakheden holsen dan gaat het ons precies als het den verteller en zijn vrouw is gegaan — dan is er geen opgang, maar daling; dan gaat de lijn van ons geestelijk leven naar beneden; dan is er niet meer de kracht van het geloof en het gebed... Totdat we de dingen zien in ander, juist licht: dat we door lijden tot heerlijkheid moeten komen, achter den Heiland ons kruis hebben te dragen. En dan is er de opgaande lijn, dan is het vrede, „want de kracht van Christus steunt en sterkt ons moede hart, en in de berusting van het geloof zijn wij meer dan overwinnaars...”

Dát is het, wat dit boek, bij zijn geestelijke confrontatie met den lezer, dezen zeggen wil. En in de eenvoudigheid van heel zijn opzet, van zijn stijl en zijn taal, doet het dat ook, brengt het zijn boodschap aan allen, zonder onderscheid.

Ik geloof daarom, dat we met dit verhaal een boek van betekenis hebben ontvangen, al is het dan ook niet een literair boek en al heeft het zwakheden, die we niet voorbijzien. Die betekenis ligt daarin, dat het in zijn kern en zijn wezen een christelijk boek is en, als we alle, soms zelfs hinderlijke, bijkomstigheden daarrondom wegnemen, we overhouden een getuigenis, dat het geestelijk leven verrijken en verdiepen kan.

C. T.

III ZIELKUNDE III

Zielkunde en Schriftuurlijke gegevens.

In theoretisch opzicht is de vraag hoe wij voor onze zielkunde gegevens uit de Schrift moeten ontvangen en verwerken één van de allermoeilijkste.

Immers, de Schrift geeft ons de bijzondere openbaring Gods en geeft ons daarbij den grondslag voor de kennis Gods uit al Zijn werken.

Daarom geeft ons de Heilige Schrift ook zekere hoofdlijnen waarmede wij rekening hebben te houden bij de beoefening der wetenschap.

Maar nu is hier toch wel degelijk verschil. Immers, indien de theologische wetenschap spreekt over de verzoening door het bloed van Christus, is de verhouding tegenover de Schrift als grondslag voor onze kennis, een totaal andere dan wanneer de natuurkunde spreekt over de wetten van den val. Zoo gevoelt ook iedereen, dat het een verschil uitmaakt wat betreft de betekenis der Heilige Schrift als kenbron der waarheid, of wij spreken over de verklaring van het feit dat het lichaam des menschen sterft, dan wel of wij handelen over het wezen van allerlei ziekten, welke den dood van dat lichaam tengevolge hebben.

Dit onderscheid niet in het oog te vatten zou betekenen, onrecht doen aan de onderscheiden takken van wetenschap. Nu zijn wij ook op het gebied van de zielkunde op een terrein waar de moeilijkheden vele zijn. Zoo licht verwart men ook hier de dingen.

Immers, de Heilige Schrift geeft ons anderzijds, zonder eenigen twijfel, een openbaring omtrent onzen zedelijken staat voor God; ook omtrent onzen oorsprong: Gods schepping; ook omtrent het eigenlijke wezen van den mensch: de mensch is geschapen naar Gods beeld. Voorop staat dus dat de Schrift ons het licht, het volle licht moet geven over al die vragen welke samenhangen met onze verhouding tegenover God, met doel en bestemming van ons leven, met het wezen van den mensch als beeldrager Gods, enz.

Maar daarmede zijn alle vragen niet opgelost. Wel in principe die van religieus-zedelijken aard.

Maar nog niet die vragen welke liggen op een terrein, dat grenst aan dat van de natuurkennis.

En op dit punt komen wij ook ten opzichte van de Schrift voor een tweede kwestie te staan. De Schrift toch spreekt de taal van het dagelijksche leven. Zij komt tot ons uit het milieu, dat God gebruikt heeft om Zijn openbaring ons te schenken. Daarom gebruikt de Schrift allerlei specifiek Hebreeuwsche uitdrukkingen om ons Gods waarheid bekend te maken. Maar deze specifiek Hebreeuwsche uitdrukkingen zijn genomen uit de taal van het dagelijksch leven zooals men die onder Israël sprak. Daarom is het ook dwaas om te spreken van een Bijbelsch wereldbeeld. De Bijbel dringt ons geen enkel wereldbeeld als normatief op. Met de uitdrukking: „Zon sta stil”, bedoelt de Bijbel ons allermintst te doen gelooven, dat de zon draait en de aarde stil staat. De Bijbel gebruikt hier de taal van het leven van elken dag.

Maar zoo staat het ook met al die uitdrukkingen welke in betrekking gebracht kunnen worden met de vragen der psychologie. Als er staat: „Mijne nieren verheugen zich zeer in mijn schoot”, bedoelt de Bijbel werkelijk, niet ons te zeggen, dat de nieren de zetel onzer vreugde zijn. Integendeel, hier wordt een uitdrukking gebruikt uit de taal van het dagelijksch leven van een Israëliet.

Al dergelijke uitdrukkingen, waarvan de Bijbel vol is, normatief te stellen, is dan ook in strijd met het wezen van de Schrift zelve en zou ons bovendien op ander gebied voor consequenties stellen, welke niemand, die Gereformeerd is, zou durven aanvaarden.

Uit het gezegde volgt nu, dat wij bij de vragen omtrent hetgeen de Bijbel zegt aangaande de zielkunde, ons er wel voor wachten moeten om ons op een bepaalde uitdrukking te beroepen. Vooral wanneer wij dan die uitdrukking zouden willen verklaren van uit onze Westersche probleemstellingen, zouden wij fout gaan.

Wanneer iemand een onaangename opdracht heeft te vervullen zegt hij dikwijls: „Nou, daar zit ik leelijk mee in mijn maag”. Stel eens voor dat iemand dat zoo zou willen opvatten, dat de betrokken persoon werkelijk geloofde dat die opdracht naar zijn maag verhuisd was. Wij zouden in zulk een geval verbaasd zijn, dat die persoon zoo weinig gevoel had voor ons taalgebruik.

Het is hier niet de plaats om uitvoerig uiteen te zetten hoe die uitdrukking: „Ik zit er leelijk mee in mijn maag” is ontstaan. Misschien ligt er een woordspeling in, wijl men denkt aan onverteerbare kost, of wel moet gedacht worden aan een nerveus gevoel in de maagstreek bij het denken aan die opdracht.

Van dergelijke, in het spraakgebruik aanwezige uitdrukkingen, heeft God zich nu ook willen bedienen bij het te boek stellen van de Schrift. Maag, nieren, ingewanden, hart, binnenste, buik en al dergelijke aanduidingen moeten worden verklaard naar hun zin in het spraakgebruik.

Laat men deze gedachte los, dan komt men vanzelf tot onmogelijke theorieën.

Dit beteekent natuurlijk niet dat de Schrift ons omtrent psychologische vraagstellingen niets heeft te zeggen.

Immers de Schrift gaat bij haar spreken over den mensch van bepaalde grondgedachten uit, die wel degelijk normatief zijn voor ons en voor onze beschouwingen.

Het is toch een groot verschil of de Bijbel de gedachte: „Ik ben blij” vertolkt door de uitdrukking: „Mijne nieren verheugen zich in mijn schoot”, dan wel of zij zegt: „En vreest niet voor degenen die het lichaam dooden, en de ziel niet kunnen dooden, maar vreest veel meer Hem, die beide ziel en lichaam kan verderven in de hel” (Mattheüs 10: 28).

Immers, in den laatsten tekst wordt ons met het normatief gezag van de Schrift een waarheid geopenbaard omtrent de ziel in verhouding tot het lichaam n.l. deze, dat het lichaam wel kan gedood worden, maar dat de ziel niet kan gedood worden door een mensch, maar dat God beide ziel en lichaam kan verderven in de hel.

Evenzoo staat het met hetgeen Paulus schrijft in 1 Cor. 15.

Wanneer wij dus vragen welke zielkunde de Bijbel leert, dan moeten wij zoowel met deze vraagstelling als met het beantwoorden van deze vraag uiterst voorzichtig zijn. Evenmin als wij spreken kunnen over de natuurkunde van den Bijbel en de scheikunde van den Bijbel, evenmin kunnen wij spreken over de zielkunde van den Bijbel.

Maar evengoed als wij kunnen zeggen dat God de grondgedachte van de natuurkunde in Zijn Woord geopenbaard heeft n.l. deze, dat Hij de Schepper en Onderhouder van heel den kosmos is, zoo kunnen wij ook zeggen dat God ons de hoofdlijnen omtrent de kennis van de ziel van den mensch geopenbaard heeft, n.l. deze, dat deze ziel (of deze geest) het andere is dan het lichaam, dat zij met den dood niet sterft en dat zij na den tusschentoestand van den dood tot den jongsten dag waarin zij reeds aanvankelijk haar oordeel

ontving, hetzij ten doode hetzij ten leven, met de wederkomst van Christus met het lichaam vereenigd, gaat naar haar eeuwige plaats.

Dat is tenslotte de hoofdlijn die de Schrift ons laat zien.

Daarnaast zijn dan enkele andere gegevens, als daar zijn: de verschillende beteekenissen waarin het woord „psuchè” wordt gebruikt, waarop wij een vorig maal reeds wezen; het eigenaardig gebruik van het woord pneuma in de Schrift; het speciaal gebruik van het woord „ik” in een pericop als Rom. 7: 14—25 en speciaal in Rom. 7: 18 en 22. Nadrukkelijk leert Paulus daar onderscheid tusschen het „ik” en de lichamelijke en geestelijke krachten.

Met deze gegevens uit de Schrift zal elke Gereformeerde zielkunde moeten werken en zij zal deze gegevens ten volle recht moeten doen weder-
varen.

Maar, met deze gegevens kan niet een geheele zielkunde worden opgebouwd; van waarneming, opmerksaamheid, van oordeel en gevoel, van drift-leven en wilsleven staat heel de Schrift vol; maar nergens geeft zij ons omtrent deze punten een leer. Zij aanvaardt al deze dingen als bestaande, spreekt daarover zooals men daar over in het dagelijksch leven handelt; maar niemand kan, op grond van de Schriftgegevens op deze punten, een leerboek schrijven. Wij hebben daartoe noodig het onderzoek van den levenden mensch zelf, waarneming en ervaringskennis, experiment en laboratorium-onderzoek.

Na de groote vakantie hopen wij met de bespreking van ons onderwerp verder te gaan.

Dan komt verder ook opzettelijk de vraag aan de orde, of de oplossing die wij meenen te moeten voorstaan in strijd komt met de opvatting der vaders.

Gelijk men weet werd ergens betoogd, dat de door ons voorgestane meening zou overeenstemmen met die welke door de kerk tegenover Apollinaris werd veroordeeld. Een opmerksame lezer heeft uit hetgeen wij in de laatste maanden schreven reeds kunnen begrijpen, dat deze meening op een misvatting moet berusten. Wij komen op dit punt evenwel nog terug.

J. W.

VAKWETENSCHAP EN PRAKTIJK

Bijbel en Natuur.

V.

Over de Hyssop.

In vele opzichten is Palestina een merkwaardig land. Opvallend is het groote aantal soorten van planten en dieren op een betrekkelijk zoo klein gebied (28000 km²). Dit wordt slechts mogelijk gemaakt door de sterke afwisseling in het landschap en de daarmede samenhangende levensvoorwaarden.

„Van den met sneeuw bedekten Hermon tot de tropische hitte van El-Ghor (het Jordandal), van het Midden-Palestijnsche heuvelland tot de Syrische woestijn, van de moerassen aan het Hulemeer tot den duinengordel aan de kust, van het rotsgebied bij de Dode Zee tot de vruchtbare vlakten van Saron en Jizreël, van de zoetwaterbekkens als Hulemeer en Meer van Gennesareth tot het zoutbekken der Dode Zee en de groote Middellandsche Zee zijn alle overgangen voorhanden, zooals wel nergens op zoo'n klein stukje aarde”.¹⁾

Verschillende deelen van het land vertoonen het eigenaardige steppen karakter. Dit wordt in de Schrift gewoonlijk uitgedrukt door het woord „woestijn” of „woeste plaats”. Dat is tevens het gebied van de bolgewassen. Het is een eigenaardig verschijnsel, dat nagenoeg al onze bolplanten, die wij met zooveel zorg omringen, opdat ze voor ons de eerste boden van de komende lente zullen zijn, hier in rijken overvloed in het wild bloeien.

Zoodra de winter voorbij is, de zware regens hebben opgehouden, „worden de bloemen gezien in het land” (Hoogl. 2: 12). Dat is de tijd, waarin „de woestijn en de dorre plaatsen bloeien als een roos” (Jes. 35: 1). Het begin hiervan is reeds te zien in December. Dan verschijnen de gele Saffraan-crocus en de witte Dichtersnarcis. In Januari en Februari komen overal te midden van rotsen en muren de Alpen-viooltjes te voorschijn uit de reeds 'szomers verdwenen en schijnbaar gestorven knollen. In groote groepen, deels wit, deels blauwrood, bedekken zij den ruwen en harden ondergrond. Na Februari worden de soorten schier ontelbaar. Hyacinten en Tulpen, Gladiolen en Ranonkels, Orchideeën en vooral Irissen in verschillende kleuren bedekken het land. Het mooist van alle is ongetwijfeld de Anemoon. Fel rood, als onze groote Papaver. Vijf groote bladeren sluiten zich aan een rondom het zwart-blauwe

1) F. Bodenheimer, „Die Tierwelt Palästinas”, blz. 4.

oog in het m
draden en s
o.n. Gustav
van wier s
dat zij die
gaat (Matth

Het hoogt
is in Maart
voorzoover
staat of m
tuinen bede
bloemen ge

Naast de
planten in
onze „vaste
zeer in tre
zijn hier in
den zich o
leden dus

Verschille
houtachtige
bladeren. I
om te groe
water is. Z
rotsachtiger
rassen. Wa
tijd aanva
beginnen te
bloemenpra
103: 16), kur

Onder de
der Lipblo
zijn om de
in fijne kl
door zijn z
kracht van

men ze „H
ook in ons
telijk gekw
soorten, wa
pepermunt
kruid, die e
ben en aan
standdeel u
Carmes” of

Eén ervan
plaatsen in
de eerste
doet, is de
wordt. Zoo
deze reeks
wijzen getr
lossen.

De eigen
bij ons nog
wetsche m
niet gewe
deze plant
komt. Om
lijkheid te
eenvolgens
waar in de

De eerste
van het Pas
en doopt h
wezen; en
twee zijpos
dadelijk, da
die zoowel
en die ges
stevigen st
lop heeft.
soort Mar
plant met c
ongeveer 1
naar boven
sterk geur
en met ha
kleine ma
overal in

Egypte en
titeling „d
verklaring
keken, niet
Maar er
nemen, da
„hyssop” is
de viering
zim in hoo
zij strijken
ken hyssop
Maru. Dit
vaststaat,
zijn, maar
heeft. Hoe
iets anders
bloedvalen
stengels in
de stolling
samenstelli
de plant
dende voo
ting te gel
blik op de
baar klein

Hierna

2) G. Dal
3) Dr W.
4) G. Dal
zum Jüdische